

GEORGE ENESCU
FESTIVAL

14 septembrie, ora 19.30

Generozitate prin muzică

27 august - 24 septembrie 2023
festivalenescu.ro

Program

MARI ORCHESTRE ALE LUMII

Sala Palatului

ORCHESTRA OPEREI BAVAREZE DE STAT

VLADIMIR JUROWSKI dirijor

VILDE FRANG vioară

Poleva *White Interment*

Berg Concertul pentru vioară și orchestră

Andante (Preludiu) – Allegretto (Scherzo) / Allegro (Cadenza) – Adagio (Variațiuni de tip coral)

Pauză (20 de minute)

Strauss *Simfonia Alpilor* op. 64

Noapte / Răsărit / Se ridică soarele / Intrarea în pădure / Plimbare lângă râu / La cascadă / Apariție / Pe câmpul înflorit / Pășune alpină / Prin desigurile cărării greșite / Ghețarul / Momente periculoase / Pe culme / Viziune / Se ridică ceața / Soarele se întunecă / Elegie / Înainte de furtună / Furtuna și coborârea / Apus de soare / Se lasă liniștea / Noapte

Victoria Poleva (n. 1962): *White Interment*

Victoria Poleva este una dintre cele mai apreciate compozitoare din ultimele decenii. De origine ucraineană, este asimilată curentului intitulat generic „minimalism mistic”, din care mai fac parte personalități de primă mărime ale muzicii contemporane – Arvo Pärt, Henryk Gorecki, John Tavener, Sofia Gubaidulina. După o primă ascensiune pe terenul avangardei, Poleva și-a modificat radical limbajul componistic, decizie însoțită și parțial determinată de traiectoria spirituală personală. În cuvintele sale: „Am realizat că drumul pe care îl alesesem – cel al unui compozitor de avangardă – era prea de succes. Tot ce făceam era imediat acceptat [...] Desigur că acel tip de muzică avea propriul său adevăr estetic, care îmi plăcea, dar acesta nu conținea absolutul renunțării și puritatea experimentului. Era prea mult confort [...] Cu toate acestea, un simplu trison era, în cercul meu, similar cu obscenitatea [...] Acesta a fost un subiect pentru mine – să fac ceea ce era „indecent”, ceva ce poate nu va fi apreciat sau acceptat de nimeni. Dar am simțit că numai acest tip de muzică va expune lucruri autentice din mine. Aveam nevoie de libertate fără limite”.

Lucrarea *White Interment* (Înmormântare albă) a fost compusă în 2002 și face parte din prima serie de lucrări care manifestă noua direcție stilistică îmbrățișată de Poleva. Scrisă pentru orchestră de coarde și oboi, având clasificarea unei simfonii de cameră și o lungime de mai puțin de 15 minute, lucrarea ea face trimitere în titlu la moartea tuturor opozanților regimului bolșevic din timpul Revoluției din 1917, numiți „albi”. Muzica evită cu obstinație satisfacerea oricărei așteptări legate de formă, ritm sau evoluția în timp a unei compoziții muzicale: sonoritățile statice, consonante, în care oboiul se integrează până la omogenizare în masa corzilor, creează o stare de reflecție, de suspendare a timpului, de *halou* sacru, dar simultan de vid, de moarte și dezintegrare, de eliberare și detașare de contingent, care împreună alcătuiesc un tablou inundat de albul absolut, în care toate ființele și fenomenele se topesc și dispar.

Alban Berg (1885-1935): *Concertul pentru vioară și orchestră*

Compus în 1935, Concertul pentru vioară de Alban Berg a avut un destin improbabil, având în vedere că opera Lulu, o creație mult mai importantă pentru autor, îi solicita acestuia întreaga atenție. În cele din urmă, după repetate amânări, concertul a fost scris în întregime, în timp ce opera a rămas neterminată. Mai mult, opusul pentru vioară și orchestră – doar a doua lucrare instrumentală scrisă de Berg care făcea apel la un ansamblu simfonic, după cele Trei piese pentru orchestră, op. 6, scrise cu trei decenii mai devreme – a devenit cea mai cunoscută și mai frecvent interpretată lucrare din scurta listă a creațiilor

Program

semnate de compozitorul austriac. Motivul aparent a fost determinat de o tragedie particulară – moartea lui Manon Gropius, fiica Almei Mahler (văduva lui Gustav Mahler) și a lui Walter Gropius, arhitectul german cofondator al modernismului, al curentului estetic și al școlii Bauhaus. Subintitulat „în memoria unui înger”, concertul surprinde în patru secțiuni grupate în perechi, trăsături ale caracterului și ale destinului tragic al copilei care a murit la doar 18 ani de poliomielită. Primele două exprimă tinerețea și pofta de viață, împreună cu puritatea personajului evocat – o tânără de o frumusețe aparte și cu certe aptitudini actoricești - în timp ce următoarele traduc în sunete experiența terifiantă a bolii și a morții premature. Dacă în prima parte, Berg apelează la un ländler din regiunea Carintiei, unde se refugiase cu soția într-o perioadă tulbură, marcată de persecutarea sa de către naziști, cea de-a doua cuprinde un citat din coralul folosit de Bach în Cantata nr. 60 *Es ist genug!* (E de-ajuns!), care conferă momentului un caracter spiritual pronunțat. Din punct de vedere muzical, Berg reușește să găsească în paginile concertului echilibrul ideal între tehnicile moderne, dodecafonice și seriale învățate de la maestrul său, Arnold Schönberg, și expresia personală, profund umană, nu în ultimul rând grație importului de elemente tonale în sens larg, care asigură melodiei spațiul vital de desfășurare. Fără să știe, Berg își scria propriul recviem. În noiembrie 1935, a suferit înțepătura unei insecte care i-a declanșat o infecție generală. În ajunul Crăciunului, la 24 decembrie 1935, Alban Berg cădea răpus de septicemie, la doar 50 de ani, înainte de a-și putea auzi ultimele două creații, opera *Lulu* și Concertul pentru vioară, cele care i-au asigurat în posteritate unul dintre cele mai proeminente locuri din muzica secolului XX.

Richard Strauss (1864-1949): *Simfonia Alpilor*

Deși din punct de vedere cronologic lucrurile nu sunt net defalcate, se consideră că Richard Strauss și-a dedicat întreaga energie poemului simfonic până la 1900, pentru ca apoi să se îndrepte decis către operă. Cele două excepții din primul caz sunt reprezentate de două poeme deghezate în simfonii – *Simfonia domestică* (1903) și *Simfonia Alpilor* (1915). În timp ce prima apărea la doar cinci ani după ultimul poem simfonic declarat – *O viață de erou* – și ilustra, astfel, latura umană a compozitorului-erou, prin imortalizarea vieții de familie, *Simfonia Alpilor* a fost scrisă mult mai târziu, după înregistrarea celor mai mari succese ale lui Strauss în calitate de compozitor de operă – *Elektra*, *Salomeea*, *Cavalerul rozelor*, *Ariadna în Naxos* – surprinzându-i pe contemporani cu întoarcerea la un gen pe care se părea că-l abandonase definitiv. În realitate, Strauss a trecut prin mai multe etape de pregătire a simfoniei, care au început încă din 1899. Cu gândul la moartea unui pictor elvețian, lucrarea se intitula inițial *Tragedia unui artist*. Mai târziu, Strauss și-a dorit atingerea unei dimensiuni mai mult filozofice decât biografice, prin apelarea la idolul său spiritual, Nietzsche. Ca atare, simfonia a devenit „Anticristul. O simfonie alpină”, un imn închinat capacității omului de a se edifica moral prin propriile puteri, precum și măreției naturii. În cele din urmă, sursa de inspirație hotărâtoare în definitivarea lucrării a fost localizată de compozitor în propriile experiențe avute în natură, pornind de la o amintire din adolescență legată de o aventură pe munte. Astfel, *Simfonia Alpilor* dezvăluie un program lesne de urmărit, împărțit în nu mai puțin de 22 de episoade bine determinate, respectiv tot atâtea etape ale călătoriei pe munte, care se desfășoară pe parcursul unei zile. Răsăritul soarelui, ascensiunea, intrarea în pădure, creasta, liniștea dinaintea furtunii, coborârea și multe altele însoțesc ascultătorul în drumeția montană, pe care Strauss o plăsmuiește sonor în imagini de o virtuozitate a imaginației și a orchestrației uluitoare. Întors la vechiul meșteșug, compozitorul își folosește experiența lirică acumulată între timp pentru a duce arta simfonică la un nivel neegalat. La câțiva ani după moartea lui Mahler, Strauss dedică tradiției simfonice germane un ultim monument îmbrăcat în haina măreții, pură și ocrotitoare a naturii, în clipa în care vechea muzică și vechea lume (cărora Strauss le aparținea) se destrămau.

Orchestra

Orchestra Bavareză de Stat împlinește în 2023 500 de ani de la înființare, fiind una dintre cele mai vechi orchestre din lume. Făcând parte din ansamblul instrumental permanent al Operei de Stat Bavareze, muzicienii se simt ca acasă, atât în fosa de orchestră, cât și pe scenă. În 2022 a fost votată Orchestra Anului pentru al optulea an consecutiv de către criticii de la revista *Opernwelt*. Au obținut Premii Gramophone atât pentru operă, cât și pentru repertoriu simfonic, pentru interpretările *Die tote Stadt* și *The Snow Queen*, precum și pentru Simfonia nr. 7 de Mahler (un număr fără

©Nikolaj Lund

precedent în istoria acestor premii). Originile orchestrei debutează în anul 1523, când a început activitatea la Curtea din München. Primul director al ansamblului a fost Orlando di Lasso în 1563. În perioada timpurie ansamblul se concentra îndeosebi pe creațiile sacre, însă, de-a lungul timpului, repertoriul a fost extins și către concerte laice și spectacole de operă. Până la mijlocul secolului al XVIII-lea, operele au început să fie interpretate cu mai multă regularitate, iar astăzi reprezintă una dintre principalele preocupări ale orchestrei. Premierile mondiale ale operelor *La finta giardiniera* (1775) și *Idomeneo* (1781) de Mozart s-au regăsit între evenimentele de mare importanță din perioada timpurie.

În 1811, membrii orchestrei au fondat Academia Muzicală, care a găzduit prima serie de concerte publice din München, concertele academiei. Cu acest prilej, publicul a luat contact cu muzicieni precum Clara Schumann, Johannes Brahms și Edvard Grieg. Astăzi, Academia Muzicală continuă să aibă un impact pozitiv asupra vieții muzicale a orașului și a landului Bavaria. Pe lângă concertele simfonice de la Nationaltheater și o varietate de serii camerale, Academia găzduiește, de asemenea, Orchestra de Tineret ATTACCA și Academia Hermann Levi, care se angajează să susțină și să formeze muzicieni aflați la început de carieră. Prin intermediul companiei Bayerisches Staatsorchester Konzert GmbH, Academia Muzicală organizează turneele orchestrei și concertele în deplasare, în capitalele muzicale ale Europei, precum Berlin, Hamburg, Frankfurt, Milano, Paris, Viena, Lucerna și Londra, dar și în orașe îndepărtate precum Tokyo, Seul, Taipei sau New York.

Printre compozitorii renumiți cu care orchestra a colaborat se numără însuși Richard Wagner. În 1865, Hans von Bülow a dirijat premiera mondială a operei *Tristan și Isolda* la Nationaltheater. Alte trei opere wagneriene care au fost prezentate în premieră la München sunt *Die Meistersinger von Nürnberg* (1868), *Das Rheingold* (1869) și *Die Walküre* (1870). Dirijorii șefi care au condus destinul orchestrei de-a lungul anilor au inclus personalități reputeate, de la Richard Strauss, Hermann Levi, Felix Mottl, Bruno Walter și Hans Knappertsbusch, până la Sir Georg Solti, Joseph Keilberth, Wolfgang Sawallisch, Zubin Mehta, Kent Nagano și Kirill Petrenko. Orchestra a beneficiat, de asemenea, de o colaborare cu Carlos Kleiber. În stagiunea 2021/22, Vladimir Jurowski a dirijat Orchestra Bavareză de Stat în calitate de director muzical general.

Dirijor

Vladimir Jurowski s-a născut la Moscova și început pregătirea muzicală la Conservatorul din Moscova, studiind ulterior la Berlin și Dresda.

A debutat ca dirijor de operă pe plan internațional cu *Noapte de mai* de Rimski-Korsakov la Festivalul Wexford din 1995. Mai târziu, în aceeași stagiune, a apărut pentru prima dată la Opera Regală – Covent Garden, dirijând *Nabucco* de Verdi.

A dirijat la Opera Metropolitană din New York, La Scala din Milano, Opera din Paris, Teatrul Bolșoi din Moscova, Opera de Stat din Dresda și la Festivalul de la Salzburg. Între 1997 și 2001 a fost dirijor principal

la Opera Comică din Berlin, iar între 2001 și 2013 a fost director muzical al Festivalului Glyndebourne. Între 2007 și 2021 a fost dirijor principal al Orchestrei Filarmonicii din Londra, unde își păstrează titlul de dirijor emerit. Din 2017 este, de asemenea, dirijor principal și director artistic al Orchestrei Simfonice Radio din Berlin și artist principal la Orchestra of the Age of Enlightenment. Până în 2021 a fost, de asemenea, director artistic al Festivalului Internațional George Enescu și Orchestrei Simfonice Academice de Stat Yevgeny Svetlanov din Rusia. Colaborează periodic cu Orchestra de Cameră a Europei și cu ansamblul Unitedberlin.

În calitate de dirijor invitat, a apărut alături de Filarmonica din Berlin, Orchestra Gewandhaus din Leipzig, Orchestra Capelei de Stat din Dresda, Orchestra Tonhalle din Zurich, Filarmonica din Viena, Orchestra Regală Concertgebouw, Filarmonica din New York, Orchestrele Simfonice din Boston și Chicago, Orchestra din Cleveland și Orchestra din Philadelphia.

A debutat la Opera de Stat Bavareză în 2015, dirijând un Concert al Academiei al cărui program a inclus Simfonia a III-a și *Îngerul de foc* de Prokofiev. În stagiunea 2020/21 a dirijat o nouă producție a operei *Der Rosenkavalier*. Din 2021, Vladimir Jurowski este directorul muzical general al Operei de Stat Bavareze.

©Peter Meisel

Solistă

Violonista norvegiană **Vilde Frang** s-a născut la Oslo și a studiat vioara la Barratt Due Institute of Music, la Universitatea de Muzică și Teatru din Hamburg (cu Kolja Blacher) și la Academia Kronberg (cu Ana Chumachenco). Avea doar 12 ani când Mariss Jansons a invitat-o să concerteze ca solistă la Filarmonica din Oslo. Bursa pe care a primit-o din partea Friends of the Anne-Sophie Mutter Foundation i-a permis să înceapă o carieră internațională la o vârstă fragedă. Printre debuturi importante se numără prima sa apariție cu Filarmonica din Viena sub bagheta lui Bernard Haitink la Festivalul de la Lucerna din 2012 și debutul cu Filarmonica din Berlin sub bagheta lui Sir Simon Rattle în 2016.

De-a lungul timpului, a concertat cu orchestre de renume din întreaga lume, printre care Orchestra Gewandhaus din Leipzig, Orchestra Capelei de Stat din Dresda, Orchestra Simfonică Germană din Berlin, Orchestra Simfonică a Radiodifuziunii Bavareze, Orchestra Tonhalle din Zurich, Orchestra Regală Concertgebouw, Orchestra din Paris, Orchestra Filarmonică Radio Franța, Orchestra de Cameră Mahler, Orchestra Simfonică din Londra, Orchestra Simfonică BBC, Orchestra Simfonică City of Birmingham, Filarmonica din Liverpool, Filarmonica din Los Angeles, Orchestra Simfonică din San Francisco, Orchestra din Cleveland și Orchestra din Pittsburgh în cadrul Festivalului Mostly Mozart de la Lincoln Center din New York. A colaborat cu dirijori precum Sir Simon Rattle, Jansons și Haitink, Herbert Blomstedt, Esa-Pekka Salonen, Vladimir Ashkenazy, Iván Fischer, Sakari Oramo, Jakub Hrůša, Vladimir Jurowski, Manfred Honeck, Mirga Gražinytė-Tyla, Daniel Harding, Semyon Bychkov, David Zinman, Sir Antonio Pappano, Lahav Shani, Paavo Järvi și Yuri Temirkanov.

A debutat cu Orchestra Operei de Stat Bavareze în 2019 interpretând Concertul pentru vioară de Korngold, urmând ca în 2023 să cânte Concertul pentru vioară în mi minor de Mendelssohn sub conducerea lui Zubin Mehta. În septembrie 2023 va susține un turneu în Europa cu orchestra și va interpreta Concertul pentru vioară de Alban Berg.

Vilde Frang cântă pe o vioară Guarneri del Gesù din 1734, care îi este pusă la dispoziție printr-un împrumut generos.

©Marco Borggreve